

קול צופיין

קול צפ"ר נשאו קול יחדו ירננו

ניסיון כ"ב
914

במדבר תשע"ח השיעור השבועי מיסודו של מרן הראשון לציון הרה"ג המקובל האל-קי הרב **מרדכי אליהו** זצוק"ל

השיעור נמסר ע"י הרה"ג **שמואל אליהו** הרב הראשי של צפת

וְרָאוּ גוֹיִם צְדָקָךָ וְכָל מַלְכִים פְּבוֹדֶךָ הכרת האומות בירושלים

לְמַעַן צִיּוֹן לֹא אֲחֻשָׁה וּלְמַעַן יְרוּשָׁלַם לֹא אֲשַׁקוּט

לֹא יֵאמָר לְךָ עוֹד עֲזוּבָה, כִּי לְךָ יִקְרָא חֲפְצֵי-בָה

השבוע הועברה שגרירות ארצות הברית לירושלים, מתוך הכרה בה כבירת מדינת ישראל. ארצות הברית החלה, ובעקבותיה מדינות נוספות עושות כמותה. הכרה זו היא תחילת התקיימות נבואת ישעיהו: "לְמַעַן צִיּוֹן לֹא אֲחֻשָׁה וּלְמַעַן יְרוּשָׁלַם לֹא אֲשַׁקוּט עד יצא כנגה צְדָקָה וְיִשׁוּעָתָה כְּלַפֵּי יְבִיעֵר: וְרָאוּ גוֹיִם צְדָקָךָ וְכָל מַלְכִים פְּבוֹדֶךָ וְקָרָא לְךָ שֵׁם חֲדָשׁ אֲשֶׁר פִּי ה' יִקְבְּנוּ" (ישעיהו סב, א-ב). ומהו השם החדש? **חפצי-בה**. שאנחנו חפצים בירושלים ושה' חפץ בה ובנו. "לא-יאמר לך עוד עזובה, ולאֶרְצָךְ לא-יאמר עוד שְׁמֹמָה--כִּי לְךָ יִקְרָא חֲפְצֵי-בָה, וְלֹאֶרְצָךְ בְּעוֹלָה: כִּי-חֲפֶץ ה' בָּךְ, וְאַרְצָךְ תִּבְעַל" (ישעיהו סב, ד).

מִלֶּךָ ה' צְבָאוֹת בְּהָר צִיּוֹן וּבִירוּשָׁלַם

כבוד ירושלים הוא בגלל שה' מולך בה על כל העולם. שנאמר: "מִלֶּךָ ה' צְבָאוֹת בְּהָר צִיּוֹן וּבִירוּשָׁלַם" (ישעיהו כד ג). ובנבואת מיכה (ד) נאמר שהמלכות תהיה אחרי קיבוץ גלויות: "**בַּיּוֹם הַהוּא נֶאֱמַר ה' אֲסִפָּה הַצִּלְעָה וְהַנְּדָחָה אֲקַבְּצָה וְאֲשֶׁר הֲרַעְתִּי: וְשִׁמְתִי אֶת הַצִּלְעָה לְשֹׂאֲרֵי וְהַנְּהַלְקָה לְגוֹי עֶצְמוֹ וּמִלֶּךָ ה' עֲלֵיהֶם בְּהָר צִיּוֹן מַעֲתָה וְעַד עוֹלָם**". דוד המלך מגלה שהמלכות הזאת תהיה על העולם כולו. "מִלֶּךָ ה' לְעוֹלָם אֱלֹהֶיךָ צִיּוֹן לְדֹר וָדֹר הַלְלוּהָ" (תהילים קמו י). בגלל החשיבות של מלכות ה' על העולם כולו אנו חוזרים על הנבואה הזאת כל יום ב"קדושה".

תהליך התגלות מלכות ה' בעולם

כולם משה אמרם

בגלל החשיבות של מלכות ה' על כל העולם דרך ירושלים הקדיש להם משה רבנו 11 פרקים בספר תהילים. על הפסוק "תִּפְלָה לְמִשְׁחָה אִישׁ הַקְּלָהִים" מפרש רש"י ואומר: "אחד עשר מזמורים מכאן (תהילים ז) עד 'לדוד מזמור' (פרק קא) כלם משה אמרם". יש קהילות שקוראות בערב שבת את שישה המזמורים מ"לכו נרננה" (צה) עד "מזמור לתודה הריענו לה' כל הארץ" (ק).

לְכוּ נִרְנְנָה לַה'

המזמור הראשון שקוראים בערב שבת קורא לעם ישראל לשיר לה' על הגאולה והישועה: "לְכוּ נִרְנְנָה לַה' נְרִיעָה לְצֹר יִשְׁעֵנו" (תהלים צה). כי ה' הוא שמחולל אותה ומוליך את העולם כרצונו. "כִּי אֵל גְּדוֹל ה' וּמִלֶּךָ גְּדוֹל עַל-כָּל-אֱלֹהִים". אחרי השירה שלנו אנו קוראים לכל העמים והברואים לשיר לה' (תהילים צו) "שִׁירוּ לַה' שִׁיר חֲדָשׁ שִׁירוּ לַה' כָּל-הָאָרֶץ". בעקבות בני האדם תשיר לה' כל הבריאה: "שִׁמְחוּ הַשָּׁמַיִם וְתִגַּל הָאָרֶץ יִרְעַם הַיָּם וּמְלֵאוֹ: יַעֲלֶז שִׁדְי וְכָל-אֲשֶׁר-בּוֹ אִזּוּ יִרְנְנוּ כָּל-עַצְיֵי-יַעַר" (תהילים צו).

מַלְכוּת ה' כִּי צְדָק וּמִשְׁפָּט מִכּוֹן כְּסָאוֹ

במלכות ה' יש צדק ומשפט, ולכן תהיה בה גם יראה גדולה וגם שמחה גדולה. שמחה - כי "ה' מִלֶּךָ תִּגַּל הָאָרֶץ יִשְׁמְחוּ אַיִם רַבִּים". יראה כי "צְדָק וּמִשְׁפָּט מִכּוֹן כְּסָאוֹ". וכשיש משפט נעשה דין בצוררים, "אֲשֶׁר לִפְנֵי תִלְף וְתִלְהֹט סְבִיב צְרִיזוֹ", ומוטל פחד על הרשעים. "הַאִירוּ בְּרַקְיוֹ תִּבְלֵךְ וְתִתַּחַל הָאָרֶץ" (תהילים צו).

אחרי המשפט והדין בצוררי ישראל, השמחה בעולם שלמה יותר. אם בתחילה התבשרנו כי שמחים השמים והארץ, היום ומלאו, השדות ועצי היער (תהילים צו) - אחרי הדין ברשעים אנו מתבשרים כי הקריאה להודות ולשיר לה' שיר חדש נשמעה, וגם בני האדם שמחים בו ומוודים עליו. "יִרְעַם הַיָּם וּמְלֵאוֹ תִּבְלֵךְ וְיִשְׁבִּי בָהּ". כל זה בזכות ההכרה של העולם בישועת ה' לישראל. "זְכַר חֲסִדוֹ וְאֲמוּנָתוֹ לְבַיִת יִשְׂרָאֵל דָּאוּ כָּל אֲפָסֵי אָרֶץ אֵת יִשׁוּעַת אֱלֹהֵינוּ" (צח ג).

בַּתְּחִילָה - ה' מִלֶּךָ יִרְגְּזוּ עַמִּים

כמו שראינו אצל פרעה, יש כאלה שלמרות הדין ברשעה ממשיכים לנסות להתגאות על ה' ולהסב את העולם לדרך אחרת. גם כשהעולם מתחיל לשמוח בטובה, יהיו כאלה שינסו לקלקל את השמחה. כך מלמדים אותנו משה ודוד: "ה' מִלֶּךָ יִרְגְּזוּ עַמִּים יִשָּׁב כְּרֹבֵימִים תִּנְנוּט הָאָרֶץ: ה' בְּצִיּוֹן גְּדוֹל וְיָרֵם הוּא עַל-כָּל-הָעַמִּים" (תהילים צט).

בדור שלנו אנחנו כל כך מבינים את הפרק הזה. אנחנו כל כך רואים עין בעין איך הוא מתקיים, ויודעים כי תפילות ישראל יתקיימו והנקמה ברשעה בא תבוא. "ה' אֱלֹהֵינוּ אֲתָה עֲנִיתָם אֵל גֹּשָׁא הֵייתָ לָהֶם וְנָקַם עַל-עֲלִילוֹתָם" (צט ח).

ערב שבועות שחל בשבת

המבדיל בין קודש לקודש

איסור הכנה משבת לחג

במוצאי השבת הקרובה יחול חג השבועות. חשוב לזכור כי אין להכין בשבת לצורך החג אפילו בדברים שאין בהם חילול שבת, כגון חיתוך ירקות לסלט וכדומה. בוודאי שאסור להכין בשבת נרות לצורך הדלקתם בערב החג, שזה דבר שיש בו איסור מוקצה ולפעמים גם מלאכה אסורה בשבת. על כן נכון להכין כל מה שאפשר מערב שבת, ובוודאי את נרות החג.

מאותה סיבה של איסור הכנה משבת לחג, אין להוציא בשבת אוכל מהמקפיא בכדי שיופשר לסעודת החג. אבל דבר ששייך גם לשבת וגם לחג מותר לעשותו, ועל כן מותר להוציא בשבת אוכל מהמקפיא כדי שאפשר יהיה לאכול ממנו גם בסעודה שלישית וגם בערב, וזה לא נחשב הכנה משבת ליום טוב (ועיי' בא"ח נצבים ד' כ"ח תק"א ס"ק א, תקי"ג ס"ק ה').

הכנת השולחן

מותר לנקות את השולחן אחרי הסעודה השלישית, אף שהסעודה הבאה תהיה כבר בחג, שכן שולחן נקי הוא כבוד שבת. כן הדין בכלים שאכלו בהם בשבת והם מפריעים למנוחת הנפש של בני הבית. אבל אסור להניח צלחות על השולחן לצורך ארוחת ליל החג שיחול במוצאי השבת, שזה בוודאי לא צורך שבת (עיי' כ"ח תמ"ד ס"ק מ"ה). וצריך בזה תשומת לב שלא להערים בעניין זה.

יש בתי-כנסת שעושים בהם סעודה שלישית בכל שבת, וגם בשבת זו, ומשאירים את השולחן כפי שהוא עד אחרי ערבית, כי חוששים שמא בסידור השולחן יש הכנה משבת לחול. וטעות היא, כי ניקוי השולחן הוא לא לצורך החול אלא לצורך כבוד השבת וכבוד בית הכנסת שמתפללים בו עכשיו, והוא גם מועיל לצורך מוצאי שבת.

ותודיענו להבדיל בין קודש לקודש

את ההכנות לחג אפשר לעשות רק בצאת השבת, אחרי צאת הכוכבים, ורק אחרי שאמרו: "ברוך המבדיל בן קודש לקודש" או שהתפללו ערבית ואמרו בתוכה "ותודיענו". אחר כך כמובן יש להדליק את נרות החג.

הכנה בדיבור

שינה בשבת תענוג – לצורך שבת

גם דיבור יכול להיות הכנה משבת לחול (שו"ע תטז) "מפני שאסור לעשות שום הכנה מ"ט לשבת או משבת ל"ט אפילו בדיבור". וכן כתב במשנה ברורה (סי' ר"צ ס"ק ד).

על כן אין לומר שאנחנו ישנים בשבת על מנת שיהיה לנו כוח ללמוד תורה בליל שבועות, כי יש בזה הכנה משבת לחג. אבל מותר לאדם לישון יותר מהרגלו, לאסוף כוח על מנת להיות ער כל הלילה, כל עוד הוא לא אומר שזה לצורך שבועות. כיוון שהשינה עצמה מותרת ויש בה צורך גם בשבת, ולא ניכר שהיא לצורך החג.

מותר ללמוד בשבת הלכות שבועות או דברי תורה ששייכים לשבועות, כיוון שבלימוד זה יש קיום מצוות לימוד תורה, והיא מצווה ששייכת גם בשבת.

סידור לא נוח – והמחמיר יחמיר על עצמו

יש מי שאומר שבלייל שבועות אסור להתפלל ערבית מתוך המחזור, מכיוון שהאדם קורא באור אבל עדיין לא בירך ברכת "מאורי האש". ולפי זה בכל מוצאי שבת אסור לקרוא קודם ההבדלה. אלא שבמוצאי שבת רגילה אדם

בסוף התהליך – פי אז אהפך אל עמים לקרא כלם בשם ה' אמנם בסוף התהליך תריע כל הארץ לאלוקים. במזמור האחרון ממזמורי משה רבנו אנו מוגיעים לסוף שבו מתקיים: "כי אז אהפך אל עמים שפה ברוה לקרא כלם בשם ה' לעבדו שכם אהד" (צפניה ג). וכך אומר דוד המלך "מזמור לתודה הריעו לה' פליהארץ: עבדו אתה' בשמחה באו לפניו בנגנה" (תהלים ק). מתוך כך עולות כל האומות לירושלים. "באו שערין בתודה הצרתיו בתהלה הודו לו ברכו שמו: פי טוב ה' לעולם חסדו ועדדך ידר אמונתו" (תהלים ק, ד-ה).

צמיחת מלכות ה' לאורך הדורות

חמשת הפרקים הראשונים שנאמרו על ידי משה רבנו עוסקים בהכנה למלכות ה' במשך כל שנות ההיסטוריה. הפרק הראשון מספר על בריאת העולם ועל הקצב שבו אלוקים מנהל את ההיסטוריה ומקיים את בריתו.

"כי אלה שנים בענין יום אָתְמוֹל כי יַעֲבֹר וְאַשְׁמוּרָה בַּלִּילָה" (תהלים צ ד). בסוף הפרק משה מתפלל לזירוז הגאולה: "שׁוּבָה ה' עַד־מִתִּי וְהַנְחֵם עַל־עַבְדְּךָ: שְׁפַעְנֵנוּ בְּפָקֶד חֲסֶדְךָ וְנִרְנְנָה וְנִשְׁמַחָה בְּכָל־יְמֵינוּ: שְׁמַחְנוּ יַמּוֹת עַנְיָתְנוּ שְׁנוֹת רָעִינוּ רַעְרַע" (תהלים צ יג-טו).

בפרק "ישב בסתר – עליון" (תהלים צא) מסביר משה איך ה' שומר באופן של סתר על עם ישראל "כי מלאכיו יצנהו לך לשמרך בכל־דרךך". נתן לו אורך ימים לעבור את כל תקופת הגלות עד שיזכה לראות את הישועה: "אָרְךָ יָמִים אֲשֶׁר־יִהְיֶהוּ וְאֶרְאֶהוּ בְּיִשׁוּעָתְךָ". (תהלים צא טז-טז וראה שבועות טו).

בפרק הבא אחריו (צב) אומר משה כי צריך חכמה לראות את פעולת אלוקים בהכחדה איטית של הרשעה העולמית ובצמיחת מתמשכת של הטוב בעולם: "מִה־אֲדַלֵּוּ מַעֲשֵׂיךָ ה' מֵאֵד עֲמָקוֹ מִחֶשְׁבֹּתֶיךָ: אִישׁ־יַעַר לֹא יֵדַע וְכֹסֵיל לֹא־יִבִּין אֶת־זֹאת" (תהלים צב ז-ח). לאט לאט נאבדים אויבי ה' מהעולם – "כִּי הִנֵּה אֵינִיךָ ה' כִּי־הִנֵּה אֵינִיךָ יִאֲבְדוּ וְתִפְרְדוּ כָל־פְּעֻלֵי אֲנִי, וְאִילוֹ קִרְנֵם שֶׁל יִשְׂרָאֵל עוֹלָה וְעוֹלָה: וְתִרְם כְּרָאִים קִרְנֵי בְלָתֵי בְשָׁמֹן רַעַן. צוֹמָחִים וְעוֹלִים עַד שִׁיגִיעוּ לְבַיִת ה': צִדִּיק כְּתֹמֵר יִפְרַח כְּאֶרֶז בְּלִבָּנוֹן יִשְׁגֶּה: שְׁתוּלִים בְּבַיִת ה' בַּחֲצֹרֹת אֶלְהִינוּ יִפְרִיחוּ".

אחרי שהגענו לירושלים ולבית ה', מתגלה כי לא מדובר בישועה של עם ישראל בלבד, אלא במלכות ה' על כל העולם. "ה' קִלְךָ גְאוֹת לְבָשׁ". הוא יושב על כסאו שהוכן לו מאז ומקדם. "נִכְוֵן כִּסְאֶךָ מֵאֵז מַעוֹלָם אֶתְהָ, בְּבַיִת ה' בִּירוּשָׁלַיִם. עַד־תִּיךָ נֶאֱמָנוּ מֵאֵד לְבֵיתֶךָ נֶאֱוָה־קִדְשׁ ה' לְאֶרֶץ יָמִים" (תהלים צג ה).

אל־נקמות ה' – כמי שפוגע בעם ישראל או בנחלתו

פרק "אל נקמות" (תהלים צד), שנמצא בין הפרקים הללו "לכו נרננה", הוא תפילה על הנקמה ברשעים שהציקו לעם ישראל בדרך הארוכה לגאולה. "אל־נקמות ה' אֵל נְקָמוֹת הוֹפִיעַ", ותכניע את הגאים שלא מקבלים את דרכך ורוצים לנהל את העולם לפי דרכם: "הִנָּשֵׂא שִׁפְטֵ הָאָרֶץ הַשֶּׁב גְּלוֹל עַל־גֹּאֲמִים". רשעים ששוכחים כי ה' לא ייטוש את עמו ולא יעזוב את ארץ ישראל נחלתו. "כִּי לֹא־יִטֹּשׁ ה' עַמּוֹ וְיִנְחָלְתּוּ לֹא יַעֲזֹב". והם מנסים להשמיץ את עם ישראל "יִבְעִינוּ יְדַבְּרוּ עֲתָק וְתִאֲמָרוּ כָל־פְּעֻלֵי אֲנִי". מנסים לדכא את עם ישראל ולעצור את בניין ארצו. "עַמְּךָ ה' יִדְכָּאוּ וְנִחְלָתֶךָ יַעֲנֶנּוּ". ובסופו של יום אלוקים יבוא איתם חשבון. "וַיִּשָּׁב עֲלֵיהֶם אֶת־אוֹנָם וּבִרְעָתָם יִצְמִיתֵם יִצְמִיתֵם ה' אֶלְהִינוּ".

ועתה בנים שירו למלך

אנחנו מזכירים את כל זה, כי ב"ה יש לנו זכות לראות את הדברים הללו הולכים ומתממשים מול עינינו. אנחנו יודעים שלא מדובר אך ורק בכבוד עם ישראל, אלא בכבודו של ה' יתברך. אנחנו שומעים את דוברי נשיא ארה"ב שאומרים כי הם מכירים בירושלים בגלל שה' בחר בירושלים ובחר בעמו ישראל, אומרים תודה ושרים שיר חדש לאלוקינו.

בקו בעל-פה בתפילת עמידה ואומר "אתה חוננתנו", אבל במוצאי שבת שהוא גם חג, אדם רגיל לא זוכר את כל התפילה בעל-פה ונוקק לסידור. וכתב "כף החיים" בשם החיד"א, כי המנהג הוא להתפלל מתוך הסידור אף שלא בירכו "מאורי האש" (ברכי יוסף אות ב', שערי תשובה אות א', משנה ברורה אות א'), לפי שאין זה הנאה גמורה דקצת שגורה בפיו. והמהמיר יחמיר לעצמו אבל לא יורה לאחרים להחמיר.

הדלקת נרות של מוצאי שבת – ליל החג

חשוב שהאישה תדליק נרות בזמן, לא תקדים ולא תאחר. לא תקדים – אלא תדליק רק אחרי זמן צאת השבת, כפי שמופיע בלוח. ואם לא התפללה ערבית ולא אמרה "ותודיענו", עליה לומר "ברוך המבדיל בין קודש לקודש", בלי שם ומלכות. לא תאחר – אלא תדליק נרות של יו"ט לפני שהבעל מגיע מבית הכנסת, כדי שבבואו אל הבית יהיו הנרות דולקים.

האישה מברכת בהדלקה "אשר קדשנו במוצותיו וציוונו להדליק נר של יום טוב", ותברך לפני ההדלקה (בשונה מהדלקת ערב שבת, שמברכים אחרי ההדלקה). אחר כך תברך גם "שהחיינו" על שמחתה ביום חג השבועות, למרות שבעלה יברך "שהחיינו" בקידוש, שכן היא מקבלת את החג בהדלקה.

שכחה מנטלת ברכה

אם התעכבה מלהדליק נרות, ובינתיים חזר בעלה מבית הכנסת, אע"פ שכבר עשתה מלאכות ועדיין לא אמרה "ברוך המבדיל בין קודש לקודש" – תאמר "ברוך המבדיל בין קודש לקודש" ותדליק נרות. אם לא הספיקה להדליק נרות והבעל כבר קידש וברך "שהחיינו", תדליק את הנרות בלי ברכת "שהחיינו" ותברך רק "להדליק נר של יום טוב". אם לא הדליקה ובינתיים סיימו לאכול, תדליק בלי ברכת "להדליק נר של יום טוב".

העברה ולא בערה

יש לזכור שאין להבעיר אש במוצאי שבת, ואפילו לצורך הדלקת נרות שהם מצווה, אלא יש להעביר מאש שהיא כבר דלוקה. על כן חשוב לזכור להכין נר או אש דלוקה אחרת מערב שבת שממנו תוכל האישה להעביר אש לצורך הדלקת נרות ולצורך תבשילי החג. כמו כן, יש לזכור שלא לכבות את הגפרור או את הנר שבו העבירו אש מאש אחרת, כי יביאו אש היא מלאכה האסורה ביום טוב.

ותודיענו – מרגלית טובה

ותודיענו – שבחם של ישראל

הלכה פשוטה היא שבמוצאי שבת רגילה אומרים "אתה חוננתנו" בברכת "אתה חונן" כי הבדלה שייכת לדעת. "אם אין דעת – הבדלה מנין". אתה חוננתנו" נחשבת כהבדלה לענין זה שלאחר אמירתה אפשר לעשות מלאכות שאסורות בשבת (ברכות לג ע"א).

הגמרא מספרת כי רב ושמואל תיקנו "מרגלית" בבבל לומר את ההבדלה בצורת "ותודיענו" במוצאי שבת שהוא תחילת חג. ולמה התקנה של "ותודיענו" היא מרגלית? כיוון שהיא משתלבת בהודאה של "אתה בחרתנו". שברכת "אתה בחרתנו" עוסקת במעלתם של ישראל: "אתה בחרתנו מכל העמים אהבת אותנו ורצית בנו. ורוממתנו מכל הלשונות. וקדשתנו במוצותיך. וקרבנתנו מלפני לעבודתך. ושמך הגדול והקדוש עלינו קראת".

הודאה על מועדים לשמחה

גם נוסח "ותודיענו" הוא הודאה על מעלת ישראל. "ותודיענו משפט צדק, ותלמדנו לעשות בהם חקי רצונך, ותתן לנו ה' אלקינו באהבה

משפטים ישרים ותורות אמת, חקים ומצוות טובים, ותנהילנו זמני ששון ומועדי קדש וחגי נדבה, ותורישנו קדשת שבת וכבוד מועד וחגיגת הרגל. בין קדשת שבת לקדשת יום טוב הבדלה. ואת יום השביעי מששת ימי המעשה הקדשה. והבדלה והקדשה את עמך ישראל בקדשתך". לכן מיד אחר כך אנחנו כמשיכים בלשון הודאה, ואומרים: "ותתן לנו ה' אלקינו באהבה מועדים לשמחה חגים וזמנים לששון" וכו'.

שבע הבדלות של חיבה

מרח הרב אליהו זצ"ל היה מזכיר את דברי התוספות (פסחים קד ע"א) שאומר בשם ר"ת כי "משום חיבת היום האריכו כדי לומר פעם אחת מעין ז' הבדלות, בין קודש לחול – אחד, בין אור לחשך – ב', בין ישראל לעמים – ג', בין יום השביעי לששת ימי המעשה – ד', בין קדושת שבת לקדושת יו"ט וחול המועד – ה'. והבדלה והקדשה את עמך ישראל בקדשתך. במשפט האחרון יש שתי הבדלות, והבדלה והקדשה. הבדלה אחת היא בין כהנים ללוויים, והבדלה נוספת בין לוויים לישראלים. הרי ז' הבדלות".

הרב זצ"ל היה מזכיר, כי יש מקומות שכתוב בהם: "ואת יום השביעי מששת ימי המעשה הקדשה והבדלה". וצריך להיות "ואת יום השביעי מששת ימי המעשה הקדשה. והבדלה והקדשה את עמך ישראל בקדשתך".

מי ששכח לומר ותודיענו

אם שכח "ותודיענו" והמשיך לומר "ותיתן לנו" וכו' – לדעת "מטה אפרים" (תקצט ס"ז) לא חוזר, ולא משנה מתי זוכר, כיוון שהזכיר שם ה' במילים: "ותיתן לנו ה' אלקינו". אמנם מרח הרב אליהו זצוק"ל היה אומר שכל עוד לא אמר את שם ה' של הברכה "ברוך אתה ה', מקדש ישראל והזמנים" – יפסיק במקום שנוצר ויחזור לומר "ותודיענו" ומשיך "ותיתן לנו". אמנם אם כבר אמר ברוך אתה ה' – לא חוזר. ולא אומר אותו אחר הברכה, לפני שמתחיל הברכה שאחריה.

אם שכח לומר "ותודיענו" – אחר גמר התפילה יאמר "ברוך המבדיל בין קודש לקודש" בלי שם ומלכות. וכל עוד לא אמר – אינו יכול לעשות שום מלאכה, אף מה שמותר לעשות ביום טוב. וזה נכון גם לאיש וגם לאישה. וכאמור לעיל, אם האישה לא התפללה ערבית או לא אמרה "ותודיענו", לא תעשה מלאכה, גם לא של סידור השולחן לקראת החג, אלא תאמר "ברוך המבדיל בין קודש לקודש" בלי שם ומלכות ורק אז תוכל לעשות מלאכה (ועיין בה"ח סי' תקצ"ט ס"ק ב').

אחרי שהגענו לירושלים ולבית ה', מתגלה כי לא מדובר בישועה של עם ישראל בלבד, אלא במלכות ה' על כל העולם. הוא יושב על כסאו שהוכן לו מאז ומקדם, בבית ה' בירושלים

יקנה"ז

גם קידוש, גם הבדלה

הקידוש במוצאי שבת של ליל שבועות הוא גם קידוש וגם הבדלה, ואע"פ שבדרך כלל נשים לא שותות מיין ההבדלה, מהיין הזה הן שותות כי הוא גם קידוש. כמו כן אנו מוסיפים מים ליין הקידוש למרות שבהבדלה רגילה לא מוסיפים מים, שכן אנחנו רוצים להדגיש את הקודש. לכן חותמים בברכה "המבדיל בין קודש לקודש". ואם אמר "המבדיל בין קודש לחול" – יצא בדיעבד.

בורא מאורי האש

אחר ברכת הקידוש מברכים "בורא מאורי האש" ומסתכלים על הנרות שהדליקה האישה. לדעת הגאון רבי שלמה זלמן אוירבך זצוק"ל, מברכים "בורא מאורי האש" על נר קלוע בפני עצמו. אבל לדעת מרח הרב אליהו זצוק"ל מברכים "בורא מאורי האש" על נרות החג, וזה לא נקרא שעושים

מצוות חבילות חבילות. כי הקידוש וההבדלה הם כאן ביחד (ועיין מש"ב סי' רצ"ח ס"ק ו' משם הגר"א שצריך נר מיוחד).

ברכה על הנר מרחוק

אין צורך להביא את הנרות אל מי שעושה את הקידוש, אלא יסתכל עליהם במקום שהם נמצאים ויברך עליהם. ויש שלוקחים נר קטן כדי לצרפו לאחד הנרות שיהיה נר אבוקה, ויש לוקחים גפרור ומקרבים אותו לאחד הנרות, אבל כל זה רק חומרא בלבד, כי דין אבוקה הוא היכא שאפשר וכאן יכול לברך על נר אחד בלבד (ועיין בתול"ש ס' ק"א אם האדם צריך להתקרב לנר או יקרב את הנר אליו). אם שכח לברך ברכת "מאורי האש" בקידוש, יכול לברכה עד עמוד השחר.

סיפורים על הרב זצ"ל

אשרי מי שממית עצמו עליה

סיפר בנימין יעקובי: לאחר שמרן הרב זצ"ל השתחרר מאשפוז ארוך בבית החולים, התקיימה הכנסת ספר תורה שיצאה מביתו ברחוב כנפי נשרים. הרב המיוסר ישב מעבר לשולחן רחב, עטור בבגדי מלכותו. פניו הנאצלות חייכו לכל משתתף, גופו הדואב ישוב היה על כיסא גלגלים, אך בת השוקק שעל פניו השכיחה את הכאב העצום שנוצר.

מילות הפיוט "אשורר שירה לכבוד התורה", יצאו מפיו הקדוש של הרב, כשכל הקהל מצטרף לשירה בשאגות מרקיעות שחקים, אשרי מי שממית עצמו עליה. כאשר אחד החזנים שנכח במקום שר את הבית הידוע "ניתנה לנו ביד רוננו, משה רבנו, בחיר האומה", הוא הצביע על בחיר האומה של דורנו ועיני כולם דמעו.

צעיר הייתי וחפץ לאחוז בשיפולי גלימתו של צדיק הדור. ניגשתי, הושטתי את ידי ברעדה אל מעבר לשולחן הרחב שהפריד בין הרב לקהל. התרגשתי כשראיתי איך למרות הקושי והכאב, הרב התאמץ, קירב את כף ידו לכף ידי ולחץ אותה בחום, תוך עיניים עצומות. זו הייתה הפעם האחרונה שראיתי את הרב. זו הצוואה של הרב אלי, הארת פנים ושמחה לכבודה של תורה גם בגוף נשבר.

אורה של תורה

סיפר הרב יוסף ארציאל על הרב של קדומים, הרב צבי פרבשטיין, שפעם נכנס לשיעור של הרב מרדכי אליהו זצ"ל על הלכות חג השבועות, שמיועד לבעלי-בתים. הוא רצה ללמוד כיצד ללמד בעלי-בתים שיעור, שזהו לימוד בפני עצמו. כבר בכניסתו לבית הכנסת שבו התקיים השיעור הוא ראה שני בעלי-בתים מתווכחים ביניהם, האם יש לאכול בסעודת ליל שבועות מאכלי בשר או מאכלי חלב. הוויכוח ביניהם הפך להיות כבר עניין אישי שלווה בהרמת קול ואף בהטחת דברים זה כלפי זה.

הוויכוח הסוער נפסק בעת ששמעו את קול מכוניתו של הרב מתקרבת, והם חשבו בלבם לשאול את דעתו של הרב בנושא בעת שייכנס לשיעור. הרב נכנס והחל ללמד את השיעור, ובלי שום קשר למהלך השיעור שאל אחד מהם מה ראוי לאכול בסעודת ליל שבועות, בשר או חלב. חברו-יריבו נכנס לתוך דבריו ואמר את דברו, והיה ברור שיש כאן שני צדדים ניצים שרק מחמת הכבוד ממתנים את דבריהם.

הרב הקשיב בכל הרצינות לשאלתם ואמר שיש בזה מחלוקת. מצד אחד יש ערך לאכילת בשר, כי זה כבוד החג וצריך לכבד את החג ואין שמחה אלא בבשר ויין. ומצד שני יש ערך לאכילת מאכלי חלב, זכר לשתי הלחם וסיבות נוספות. שני הצדדים לא ויתרו והיו מוכרחים כל אחד להוכיח את צדקתו. הם שאלו: מה הרב אוכל בליל שבועות? המשתתפים היו סקרנים לדעת איך הרב יפרק את המוקש שהונח לפתחו, והרב במאור פנים אמר: "מה שאשתי מבשלת - אני אוכל".

תשובה כהלכה

תורה Se חופ לארץ. מה יחד את דרך לימוד התורה בימי סתן תורה לעומת ימינו? כיצד ניתן לסגור על ישראל על כך שחטאו כל כך הרבה סיד לאחר קבלת התורה? [בימי סתן תורה הלימוד היה קל, כי לא הייתה להם טרחה של פרנסה. הם ישבו באוהלים ולא התמודדו כלל עם בניין ומסלכה ומלחמות וכד'. אחרי הכניסה לארץ זה הרבה יותר מורכב וקשה ומלא התמודדויות.] הם היו עם בגיל מאוד צעיר. כמו איש צעיר הם עשו טעויות ילדותיות. וגם זו אחת מהן.]

תנוקות Se גיית רבן. כיצד יש להדריך ילד בן 12 בלימוד התורה? כמה זמן לאפשר לו לשחק לאחר שעות התלמוד תורה וכמה זמן ללמוד? הבטים זה רצונו ללמוד, והדרך היא להוסיף בלימוד מדי תקופה. כגון כל חודש או כל רבעון. חשוב ללוות את הלימוד בהרבה חיזוקים חיוביים. השאלה כמה זמן לשחק וכמה זמן ללמוד תלויה בשעה שבה הוא מסיים את הלימוד בתלמוד תורה. זה גם תלוי בראון הילד, ביכולתו ובמצאיות של בני הבית האחרים. אם הם שקועים בלימוד, גם הוא יכול להיות שקוע בלימוד. ואם הם שקועים בבילויים, יהיה קשה לדרוש ממנו להשקיע בלימוד.

הַטָּה מַאי הִיא. שְׁעוּרָה מַאי הִיא

שְׁעוּרָה מַאי הִיא

בזוהר (חלק ג דף קפ"א) מובא מעשה על רבי יצחק ורבי יהודה שהלכו בדרך והגיעו לנהלך אָתָר דְּקָפֵר סְגָנִין, שבעבר היה גר שם רב המְגוּנָא סְבָא. ופגשו שם את בנו, שהיה ילד קטן, ינוקא, שהיה בקי עצום בתורה ובפנימיות התורה. הוא הסביר להם את מהות השעורה שהיו מקריבים בעומר התנופה, ואת החיטה שהיו מקריבים ומניפים שתי לחם בשבועות. מתחילים בשעורה "בְּגִין דְּשְׁעוּרָה קְדָמָא לְשָׂא נְהִמָּא דְעֻלְמָא". כי שעורה היא קודמת בזמן, ששעורה היא שיעור ומידה. וגם עומר הוא שיעור ומידה. ובתחילת הבריאה כל דבר נפרד לעצמו, ומדויק על מקומו ותבניתו.

הַטָּה מַאי הִיא

אנו עולים מקרבן שעורים שנפרדות זו מזו, להנפת שתי כיכרות לחם שעשויות מחיטים ומחבורות זו לזו כמו כל כיכר לחם. ו"לחם" היא מילה של חיבור והלחמה. זה עניינו של חג השבועות, "כאיש אחד בלב אחד". לא מסתכלים על הפרטים המבדילים, אלא על החכמה שמחברת את כולם להיות אחד.

חִטָּה – עֵץ הַדַּעַת טוֹב וְרַע

הקשה רבי אלעזר לינוקא ואמר: הרי חִטָּה הייתה עץ הדעת שיש בו גם רע. ולכן "חִמְיָן בְּשִׁבְטִים קְלָהוּ דְלִית בְּהוּ חִ"ט". אפשר להבין דבריו על פי הגמרא (יומא עג) ששואלת על האורים ותומים שעליהם כתובים שמות השבטים בלי צ' ח' וט' "הָא לֹא פְתִיב בְּהוּ צָד"? אָמַר רַב שְׁמוּאֵל בְּרַבִּי יִצְחָק, "אֲבָרְהָם, יִצְחָק, וְיַעֲקֹב" פְתִיב שָׁם (על האבני החושן). וְהָא לֹא פְתִיב חִ"ט"? אָמַר רַב אֲחָא בְרַ עֲנַב, "שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל פְתִיב שָׁם". מכאן שאין באותיות שמות השבטים אותיות צ' ח' וט'. אבל הם נמצאים בשמות האבות ובשם הכולל של שבטי ישראל.

השיב על כך הינוקא, כי יש חִטָּה מצד הרע, ויש חִטָּה מצד הטוב שהיא באה כשיש חיבור. ואפשר שפירוש דבריו הוא שכאשר השבטים נפרדים זה מזה - ח' וט' עלולים לגרום חטאים ולכן אין אותיות אלו בשבטים. אבל כשהשבטים מקושרים לאבות או מרוכזים יחד במילים "שבטי ישראל", אותיות ח' וט' מתהפכות לטוב ומביאות אותם לאהבה גדולה. כבן המתחטא לפני אביו. וזה עניין חג השבועות. "בְּרִתָּא דְמִתְחַטְּאָה לְקַמֵּי אָבוּהּ, וְעָבִיד לָהּ רְעוּתָא".

וכן הוא בגמרא (תענית כג ע"א): "ששלח שמעון בן שטח לחוני המעגל: מה אעשה לך שאתה מתחטא לפני המקום ועושה לך רצונך כבן שמתחטא על אביו ועושה לו רצונו. ואומר לו: אבא הוליכני לרחצני בחמין, שטפני בצונן, תן לי אגוזים שקדים אפרסקים ורמונים, ונותן לו. ועליך הכתוב אומר ישמח אביך ואמך ותגל יולדתך".

וזהו עניין מתן תורה שקיבלו תורה מה' ב"אהבת עולם" ובחיבה גדולה, ואנו מתפללים לחזור לאותה אהבה שתגלה עלינו בציון ויתקיים בנו "אֲהַבְתָּ עוֹלָם תְּבִיא לָהֶם וְנָרִית אֲבוֹת לְבָנִים תִּזְכֹּר", במהרה בימינו אמן.

להזמנת ספרי מרן הרב מרדכי אליהו זצ"ל | **02-6521195** | לשכת הרב | **המעוניינים לקבל את העלון במייל או מידע על שיעורים נא לשלוח פרטים במייל **harav52@gmail.com** או **058-4525200****

האחים דויטש
תעשיות טקסטיל
איזור התעשייה קרית מלאכי

קונדיטוריה
האחים עיני
בני ברק. כשרות למהדרין
איכות ועבודה עברית

בית הדין לדיני ממונות
"דרכי הוראה"
בבית המדרש של מרן הראשון לצ"צ זצוק"ל
טל. **02-6514399** פקס. **02-6536842**

הפצת "קול צופיר"
הפצה שבועית של
עלוני פרשת שבוע
לבתי כנסת
בכל רחבי הארץ
יוסי בן-הדור **03-6106329**
B0528908518@gmail.com

שיווק עופות בכשרות מהודרת
עם כל החומרות וההידורים של
בד"ץ "דרכי הוראה"
מיסודו של מרן הרב **מרדכי אליהו** זצוק"ל
בראשות מרן הרב **יוסף אליהו** שליט"א
ובפיקוח בית הדין של **"דרכי הוראה לרבנים"**
טל. **058-6316969** **09-995-995-995**